

מזון מרוכז או מספוא גס?

בהזנת העגלות מתוך מגמה להרגיל אותן מצעי-רותן לניצול יעיל של המספוא הגס, הואיל ואנו מעוניינים שבהתבגרותן, בתור פרות, תהיינה מסוגלות להניב את תנובותיהן המלאות כשעיקר מזונן הוא המספוא הגס. והרי הוכח הדבר בהרבה מוסדות מדע בעולם שפרת חלב טובה היא זו, המסוגלת לנצל ביעילות מספוא גס, המספק לה את המינרלים והוויטאמינים, שלא תמיד מצויים הם במזון המרוכז. ידועה גם השפעתו הטובה של המספוא הגס על הפוריות. ואם הדעות האלה מקובלות על הבוקרים ברחבי העולם, הרי יש להניח שכוחן יפה לגבינו, ביחוד כשאין קיימת השאלה איזהו המזון הזול יותר.

הבעיה הזו של מספוא גס או מזון מרוכז — מה מהם עדיף — אינה מטרידה כמוכן את החל-בנים שבסביבת הערים. בשבילים שאלת חידוש העדר מהשגר כמעט שאינה קיימת, ואם הפרה החולבת נפגעת ע"י מנות גדושות של מזון מר-כז, הרי מוכרים אותה לבשר ורוכשים פרה מבוגרת מן המוכן. אין חלבנים מסוג זה רואים את ענף הבקר כאחד הענפים של משק מעורב, המשתלב בשאר הענפים, ולא איכפת להם אם יחסלו את „משק החלב“ שלהם לחלוטין במקרה של שפל בשוק או אי-הצלחה בקיום העדר, ויפנו לעסקי מסחר אחרים.

אמנם גם במשקי החקלאיים אנו מצויים לכלכל את הענף מתוך חישובים של רנטביליות, אך חישובינו וגישותינו אחרים הם ואין אנו רשאים להתעלם ממכלול השאלות של המשק כולו. איני חושב שיש צורך להאריך בדברים, ואין כל ספק שהחברים שעוררו את הוויכוח בשאלת המספוא הגס כנגד המזון המרוכז בקי-אים בכל העניינים כמוני; ובכל זאת למה העלו שאלה זו, ולשם מה בא הדיון על עדיפות המזון המרוכז?

לִי נדמה שיש להציג את השאלה בצורה אחרת לגמרי ואז תימנע אי ההבנה ואף הוויכוח יעלה על הדרך הנכונה. אין לשכוח את השוני שבאזורי הארץ ובטיפוסי המשקים; הרי ידוע לכולנו שאף בשני משקים שכנים חמש יקרה

בשבועות האחרונים התפתח ויכוח ער סביב הבעיה: איזהי ההזנה העדיפה לפרת חלב — זו המתבססת על מנה גדושה של מספוא גס, כפי שנוהגים ברוב העדרים הגדולים בהתישבות הער-בדת, או הזנה במנות גדולות של מזון מרוכז. בחוברת „השדה“ (ה, כרך ל"ח) פירסם הח' ר. וולקני מאמר מקיף הדן בנושא זה ומסביר שהוכח אף מבחינה מדעית שפרת-חלב יכולה להתקיים על מנה גדושה של מזון מרוכז, על אף אילו תופעות שליליות העלולות להופיע בעקב הזנה כזו. כן מסביר הוא את כל היתרונות שבעי-כול וניצול המזון המרוכז על ידי הפרה. מתקבל הרושם, שבמקרה ונתגבר על הקושי הכלכלי שבייבוא המזון המרוכז, אשר הוא, עם קום המ-דינה, המריץ אותנו לבסס את ההזנה על מספוא גס המיוצר במשקינו, אפשר יהיה לקיים שיטה נכונה ויעילה ביותר בהזנת פרות החלב על ידי הלעטתן במנות גדושות של מזון מרוכז.

נראה לי שהנחות מעין אלה עשויות לגרום לאי-הבנות בציבור הבוקרים הצעירים, העלולים להסיק מסקנות נמהרות ולבקש פתרונות קלים בהזנה שבעיקר יהיו מכוונים להישגים ולחסכו-נות בעבודה. והדבר הלא נראה נוח למדי: ממלי-אים עגלה עם תערובת ומעניקים לכל פרה כך וכך קילוגרמים תוך שמירה על המשקל, מבלי לחשוש ל„העברה“ או ל„גודש“ ביחידות מזון בסיכום השנתי של ההזנה. ואגב — נפטרים מעמל קשה בייצור המספוא, הובלתו וחלוקתו באבוסים. ועל אחת כמה וכמה שקל להתפתות לשיטה זו כשגם במחירי יחידות המזון משני הסוגים לא יהיה כמעט כל הבדל שהוא.

אולם, לדעתי, אין הדברים כה פשוטים, ואע"י להגיד שאין הפתרון הקל הזה רצוי לנו מכמה וכמה בחינות. אפתח בשיטת גידול העגלות הנ-הוגה ברוב המשקים שלנו. כידוע הננו נוהגים לגדל את העגלות על המספוא הגס בעיקר, פרט לחדשי חייה הראשונים וכשני חדשים לפני המ-לטתה הראשונה, כשאנו אובסים אותן גם במזון מרוכז לשם החשת הגדילה ולהספקת חמרי מזון מתאימים בסוף ההריון. אנו מעדיפים שיטה זו

כשדנים באופן כללי ובצורה כמעט מופשטת, גורם הדבר ל„תסבוכת” ולבלבול המושגים בחוגי בוקרים-טירונים ואף בחוגי מרכזי משק מסויי-מים, שטרם למדו להקיף את השאלה מכל הצד-דים.

אסכם כך: בכל משק ומשק מחוייבים הבוק-רים האחראים לתכנן בכל שנה את האספקה, תוך בירור כל מכלול הבעיות ביחד עם רכו המשק והאחראים לענפים אחרים, ובהתאם לכך ניתן לקבוע כיצד תבוצע ההזנה בכל עונות השנה; יתכן שבעונה מסויימת אפשר יהיה להרבות במספוא גס ולצמצם את מנת המזון המ-רוכז ובעונה האחרת — להיפך. בכל אופן, בכל תכנון שהוא של האספקה, אין להסיח את הדעת מהעיקר — מרנטביליותו של הענף.

אברהם נוימן

מענית, מרץ 1958

והתנאים הטבעיים והמשקיים שונים למדי — האחד, יש לרשותו אדמה טובה ומים זולים ול-עומתו השני — ההיפך מזה; וממילא יוצא שתנאי הייצור של המספוא אינם שווים בכל המשקים ובכל האיזורים. יש, איפוא, לבחון את שיטת ההזנה בכל מקום לחוד. המשק שיש באפשרותו לייצר בזול מספוא גס בכמויות גדו-לות ומאיכות טובה, ודאי שצריך לבסס את אספקת החלב שלו על מספוא מסוג זה בעיקר, ואין כל ספק שיבוא על שכרו; לעומתו, המשק הנתון בתנאים קשים — שטחי המספוא שלו מוגבלים ויבוליו ירודים — ייטיב לעשות כשיצמצם עד גבול מסויים את מנת המספוא הגס ויבסס את עיקר הייצור של החלב על המזון המרוכז. מובן מאליו שגם משק כזה אסור לו לרדת ממינימום מסויים לגבי מנת המספוא הגס, למען יבטיח בריאות העדר ופוריותו. וזאת, לדע-תי, צריכה להיות הגישה לבעיה זו; כי אחרת,

תחשיב הוצאות הובלת חלב במיכליות למחלבה מחוזיות בגרמניה

5 מיכליות בעלות תכולה של 2000—3500 ליטר	175,000 מארק
25% הפחתות	43,750 "
7% ריבית מ-87,500 מארק	6,125 "
ביטוח ומיסים — 1500 מארק לכל מיכלית	7,500 "
שכר-עבודה ל-5 נהגים (6000 מארק לנהג בשנה)	30,000 "
שכר-עבודה ל-5 עוזרים בכפרים בריכוז החלב	5,000 "
תיקונים במיכליות	5,000 "
הוצאות לצמיגים	5,000 "
דלק	15,000 "
	117,375 מארק
הוצאות ההובלה עד עתה 1.29 פניג לק"ג חלב ((מזה על חשבון המחלבה 0.09 פניג)	142,000 מארק
ההוצאות השנתיות במיכליות	117,375 "
ההפרש	24,625 "
חיסכון של 4 עובדים	20,000 "
חיסכון בשטיפת הקנקנים (1.377,500 קנקנים בשנה)	13,775 "
ס"ה החיסכון בשנה	58,400 מארק

(הועתק מ„עתון המחלבות והמגבנות”, מיום 20.6.1957)